

Vanhempien ero pikkulapsiperheissä ja erityiskysymyksiä sateenkaariperheiden erotilanteissa

Päivi Hietanen, Ero lapsiperheessä asiantuntija, Ensi- ja turvakotien
liitto

Annaleena Hakala, järjestöpäällikkö, Suomen Terveystieteiden ja
Terveystieteiden tutkimuskeskus

Terhi Väisänen, perhetyöntekijä, perhe- ja paripsykoterapeutti,
Perhesuhdekeskus, Sateenkaariperheet ry

Uuden edessä

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät® 5.-6.10.2021

Vanhempien parisuhteen päättyminen ja ero voi heijastua pitkäaikaisesti vauvan tai leikki-ikäisen lapsen tulevaisuuteen. Vanhempien tulee yhdessä huolehtia siitä, että lapsi voi kiintyä heihin jo syntymästään lähtien. Sateenkaari-ihmisten erotilanteisiin voi liittyä erityiskysymyksiä kuten juridisen vanhemmuuden puuttuminen ja vanhemman identiteetin tai suuntautumisen aiheuttama hämmennys.

- 1) Neuvolan työntekijöille tehdyn kyselyn tuloksia vanhempien erosta pikkulapsiperheissä.
- 2) Neuvolan roolia erotilanteissa – sitä miten eroauttaminen nivoutuu osaksi terveydenhoitajan työtä.
- 3) Huomioita sateenkaariperheissä tapahtuvista eroista eri perheenjäsenten näkökulmista.
- 4) Yhteisdialogi

Miten vanhempien eroaminen näkyy neuvolan työntekijän työssä? Kyselyn tuloksia

Päivi Hietanen

Ensi- ja turvakotien liitto / Ero lapsiperheessä -työ

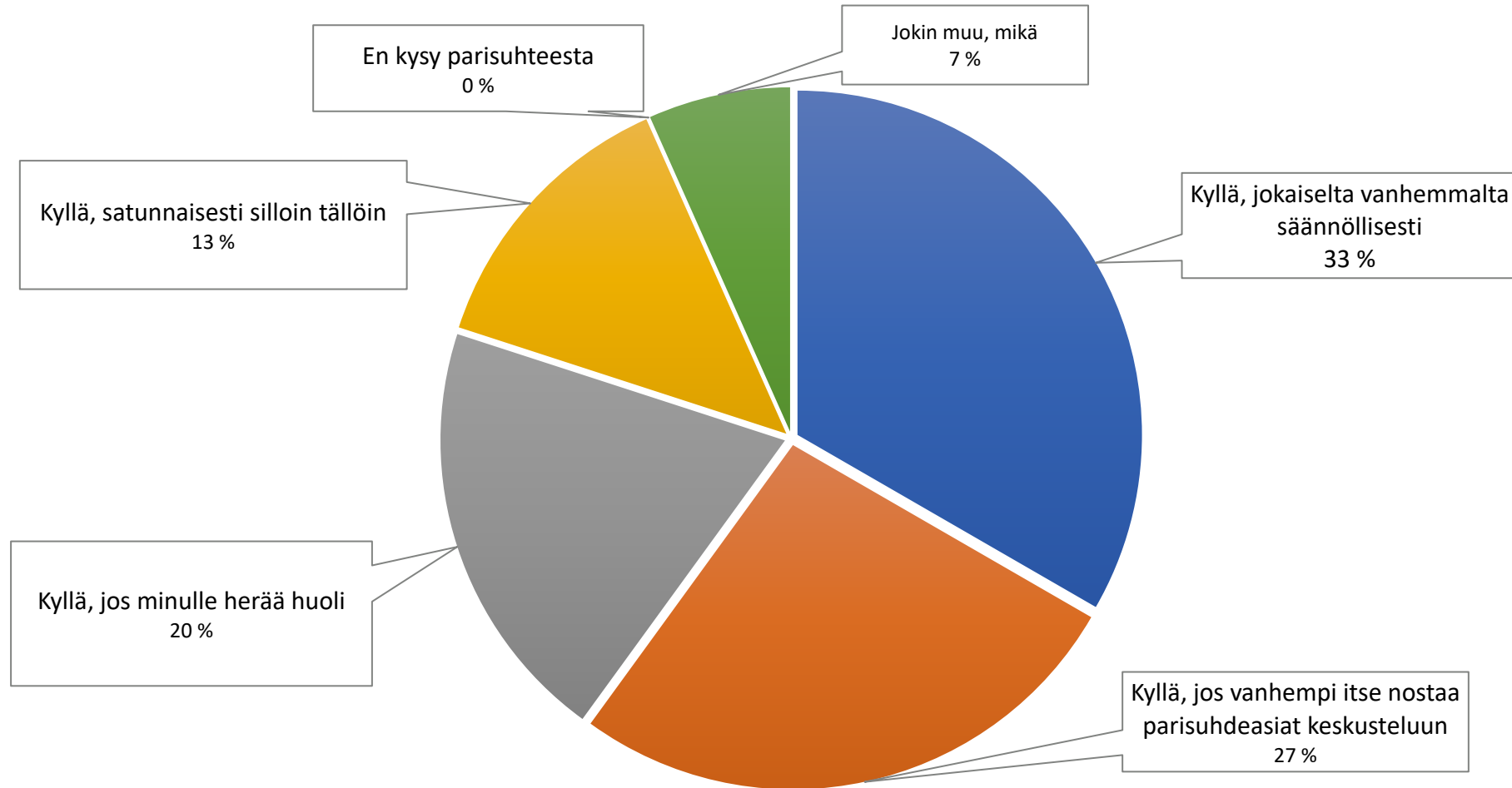
Uuden edessä

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät® 5.-6.10.2021

Kysytkö vanhempien parisuhteesta tapaamisten yhteydessä?

Mihin vanhemmat hakevat apua neuvolassa – TOP 4

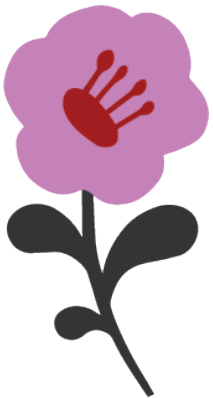
- 1) Huoli omasta jaksamisesta tai uupumisesta
- 2) Huoli lapsen hyvinvoinnista ja reagoinnista eroon / eron jälkeen
- 3) Avun hakeminen parisuhdeongelmiin
- 4) Huoli toisen vanhemman toimintakyvyssä tai vanhemmuuden taidoista

Neuvolan työntekijällä herää huoli perheen tilanteesta, kun tapaamisessa tai puheessa on läsnä

- Vanhemman uupumus
- Parisuhteen haasteet
- Vuorovaikutuspulmat
- Sosiaalisen tuen puute
- Huoli lapsesta
- Ilmapiiri kohtaamisessa
- Eroaikeet / toteutunut ero

Saattavat alkaa riidellä ja kertoa tilanteista kotona. Jompikumpi vanhemmista on itkuinen tai kertoo ettei voi hyvin.

Vanhemmat tai toinen puoliso kertoo parisuhteen ristiriidoista. Toki myös silloin, jos vanhemmilla on erityisen vähän yhteistä aikaa.

Ristiriidat kotitöiden ja lastenhoidon jakamisesta.

Uskottomuus voi olla yksi syy. Päihteiden käyttö.

Yksinhuoltajana lasta odottava, sillä syntyvän lapsen isä voi jollain tavalla olla vielä kuvioissa ja välit voi olla hiertäviä.

Aiempiä ja akuutteja lähisuhdeväkivalta tilanteitakin tulee silloin tällöin vastaan ja olen voinut olla se ensimmäinen henkilö jolle asiasta on puhuttu.

Yleensä tuodaan ilmi yksinäisyyttä tai sitä että kaikki kotityöt ja lastenhoito kuormittuu toiselle vanhemmalle.

Parisuhteen haasteet nousevat esiin lasten arjen sujumisessa tai sitten vanhemmat itse ottavat asian puheeksi tai vihjailevat asiasta niin, että on helppo ottaa asia itse puheeksi.

Vanhempien tapa kommunikoida kielteiseen sävyyn tai heittelemällä epäasiallisuuksia, "piilopuhe" tyytymättömyydestä parisuhteessa, taloushuolet, riitely, lähisuhdeväkivalta

Kun vanhempi kertoo tapaamisen aikana tai yhteyttä ottaessaan *harkitsevansa eroa tai vanhempi kertoo eronneensa*- työskentely vanhemman kanssa

- Keskustelutuki
- Palveluohjaus
- Tulevaisuuteen suuntautuminen
- Lapsen näkökulman esillä pitäminen
- Tukiverkosto
- Tukea parisuhteella eroa pohtiessa
- Työtekijän rooli (neutralius, oman kokemus asiasta)
- Lisäkäyntien tarjoaminen

Terveystenhoitajat toivovat ja tarvitsevat oman työnsä tueksi

- Palveluita , joihin vanhempia voi ohjata
- Oppaita ja materiaalia ja esitteitä
- Mahdollisuus lähettää vanhemmat terapiaan
- Työpariyhteistyötä (ero/parisuhde)
- Asiakastilaisuuksia teemoista omassa tiloissa
- Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa
- Aikaa vanhemman kanssa keskustelulle enemmän
- Parisuhdetyön osaamista & koulutusta
- Eroauttamisen koulutusta (erokriisi ja tunteet)
- Perhevalmennuksissa parisuhdeasioiden esillä pitäminen , eikä vain nettisivulinkkien jakoja
- Osaamista pitää lasten tilanne ja rooli erotilanteessa esillä
- Työntekijöille mahdollisuus työnohjaukseen

Ero pikkulapsiperheessä – neuvolan näkökulma

Annaleena Hakala
Terveystyöntekijäliitto

Uuden edessä

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät® 5.–6.10.2021

Neuvolapalvelujen tavoittavuus

- Lastenneuvolapalvelut ovat saatavilla lähipalveluina noin 900 toimipisteessä eri puolella maata.
- Lastenneuvoloissa asioi vuosittain noin 400 000 lasta ja arviolta noin 600 000 vanhempaa.
- Neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja käyttävien osuudeksi on arvioitu **99,6 prosenttia**.
- Äitiys- ja lastenneuvolapalvelu muodostavat jatkumon ja monissa terveyskeskuksissa sama terveydenhoitaja työskentelee molemmissa neuvoloissa. (yhdistelmäneuvolat)
- Lapsen kuusivuotistarkastuksessa sovitaan terveystietojen siirtämisestä neuvolasta kouluterveydenhuoltoon. Tavoitteena on, että tästä siirtymävaiheesta tulisi lapsen ja perheen kannalta joustava ja heitä tukeva.

Lähde: THL

Eroauttaminen terminä

- Tarkoituksena on antaa tukea erokriisissä ja sen kohtaamisessa sekä yhteistyövanhemmuuden rakentamisessa.
- Erokriisin kohdatessa tarvitaan tietoa ja ymmärrystä siihen mitä on tapahtunut.
- Ero on suuri elämänmuutos kaikille perheenjäsenille ja se herättää erilaisia tunteita. Usein myös käytännön asioihin kaivataan neuvoja ja apua.

---> Näihin kaikkiin myös neuvola pyrkii osaltaan vastaamaan

Eroperheiden kohtaaminen neuvolassa

- Eroperheiden kohtaamisessa on monia ulottuvuuksia.
- On merkityksellistä, millä tavalla terveydenhoitaja kohtaa perheen ja siihen olisi tärkeää kiinnittää huomiota.
- Neuvolalla on universaalin luonteensa vuoksi erityisnäköala vanhemmuuden ja parisuhteen tuen tarpeiden havaitsemiseksi ja tuen tarjoamiseksi perheille.
- Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen on äitiys- ja lastenneuvolan lakisääteinen tehtävä.
- Eroauttaminen on osa vanhemmuuden tukea.

- Säännölliset tapaamiset, määräaikaissa terveystarkastuksissa, laajoissa koko perheen terveystarkastuksissa, perhevalmennuksessa ja kotikäynneillä.

---tuttuus edistää luottamusta, avointa keskustelua ja tuen tarpeen tunnistamista varhain.

- Terveystarkastajan rooli on olennainen vanhempien ohjaamisessa lapsen tueksi erosta selviytymisessä.
- Lapsen kannalta olennaista on vanhempien välisen yhteistyön rakentuminen eron jälkeen.
- Lapsi tarvitsee vanhemmiltaan aikaa, ymmärrystä, turvallisuutta ja tietoa muutoksista.

Eroauttaminen terveydenhoitajan työssä

- Mitä erotyö neuvolassa on?

- Terveydenhoitajan antamaa **sosiaalisesta tukea**
- Terveydenhoitajan antamaa **tiedollista tukea**
- Terveydenhoitajan antamaa **konkreettista tukea**

Terveydenhoitaja sosiaalisen tuen antajana

- Tärkeä sosiaalisen tuen muoto on emotionaalinen tuki. (puheeksi ottaminen, aito kuuntelu ja läsnäolo)
- Tuen tarve tulee selvitetään suoraan perheeltä kysymällä.
--annetaan tilaisuus kertoa miltä heistä tuntuu ja minkälaista apua he kaipaavat
- Koko perhe otetaan huomioon --lapselle annettu tuki, vanhempien ero näkyy usein lapsen käyttäytymisessä, psykologipalvelut yms.
- Lapsen mielipiteet huomion, lapsen tunteiden sanoitus.
- Vanhemmuutta, yhteisövanhemmuutta ja vanhempi-lapsi –suhdetta tuetaan.
- Vanhemmille ei anneta valmiita ratkaisuja, haastetaan miettimään itse.
- Moniammatillisia verkostoja hyödynnetään.
- Rohkaistaan ja rauhoitellaan.
- EMPAATTINEN TYÖOTE=Kuunnellaan aidosti, ollaan läsnä, reagoidaan vastauksiin, hyväksytään.

Terveydenhoitaja tiedollisen tuen antajana

- Tiedolliseksi tueksi määritellään kunnan palvelut ja niistä tiedottaminen.
- Tietoa annetaan eroperheille suunnatuista palveluista sekä erosta yleisesti ja sen vaikutuksista lapsiin.
- Palveluohjauksella perhe autetaan avun piiriin ja tiedon luokse.
- Oleellista on, että neuvolassa tiedetään oman kunnan palveluista, joista perheet voisivat hyötyä.
- Annetaan tiedollista tukea yksilöllisesti, perheen tarpeiden mukaan.
- Tiedollista tukea on hyvä antaa pieninä osina

Terveydenhoitaja konkreettisen tuen antajana

- Tukimuodot, jotka helpottavat arkea, kuten kodinhoitoapu ja taloudellinen tuki.
- Konkreettinen tuki voi olla ensimmäinen tuki, jota kriisissä oleva tarvitsee.
- Eriyisen tärkeää konkreettisen tuen tarjoamisessa on terveydenhoitajan hienotunteisuus, aihe saattaa olla perheelle arka.
- Konkreettisen tuen tarve selvitetään havainnoimalla, kysymällä ja tarjoamalla tilanteen mukaan.
- Taloudellisen tuen tarve varmistetaan , tarjotaan eropalveluita ja keskusteluapua.
- Tuen piiriin ohjeistetaan ja konkreettisesti autetaan tuen hakemiseen.
- Arjen rutiineja vahvistetaan
- Konkreettisen tuen tarve on tärkeä kun asiakas on emotionaalisesti herkässä vaiheessa.

Haasteet voimavaraksi

- Eroavien parien kannalta haasteellista on avun löytyminen.
- Eroon liittyvät hankalat tunteet; häpeä, pettymys, pelko, viha ja epävarmuus tulevasta vaikeuttavat tilannetta ja palveluiden piiriin hakeutumista.
- Perhekeskustoimintamalli kokoaa kaikki perheen palvelut yhteen ja parantaa palvelujen tunnettavuutta.
- Eron ensiapupisteitä tarvitaan.
- Lasten tulevaisuudesta päättäminen on aina eron suurimpia kysymyksiä.
- Puolisossa, josta erotaan, pitäisi kyetä näkemään vanhemmuus.
- Aikuisten suhteen päättyminen ei tarkoita vanhemmuuden päättymistä.
- Eroauttamisen keskiössä on lapsi! Lapsen ja vanhempien suhteen jatkuminen lapsen kannalta riittävän hyvänä on tärkeää.

Yhteistyön tärkeys

- Lastenneuvola tekee yhteistyötä myös kunnan eri toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen, lapsiperheiden kotipalvelun, lastensuojelun, kouluterveydenhuollon, kasvatus- ja perheneuvolan ja erikoissairaanhoidon sekä muiden tahojen kanssa.
- Neuvolatoiminta on keskeinen osa perhekeskustoimintaa ja tekee yhteistyötä perhekeskuksen eri toimijoiden kanssa.
- Jotta neuvola voi järjestää perheelle apua ja ohjata vanhemmat tarvittavan tuen ja avun piiriin yhteistyö eri tahojen kanssa on oltava helppoa.

Lopuksi

- Perheet ovat moninaisia, eivätkä erotilanteetkaan ole toistensa kaltaisia.
- Eroauttamisessa pitää koordinaation lisäksi kehittää myös osaamista eri perhemuotojen, kulttuuristen kysymysten sekä tiedottamisen suhteen.
- Eroauttamisessa on huolehdittava, että ohjeita on saatava usealla kielellä ja että monikulttuuriset ja maahanmuuttajataustaiset ihmiset saavat tietoa lainsäädännöstä ja tukitoimista erotilanteissa ja lasten huoltoa koskevissa asioissa.
- Erotilanteet voivat olla myös erittäisin riitaisia (kiista huoltajuudesta, vanhemmilla erilaiset arvot ja toiminta mallit, saadaanko perhe yhdessä esim. laajoihin terveystarkastuksiin, miten toimii info vanhempien välillä jne.) Myös terveydenhoitaja voi tarvita tukea, esim. työnohjausta.

Ero sateenkaariperheessä

Terhi Väisänen

Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskus

Uuden edessä

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät® 5.-6.10.2021

Terhi Väisänen

Sateenkaari-ihmisten
perhesuhdekeskus

Sateenkaariperheiden kriisit ja erot...

...johtuvat pääasiassa ihan samoista asioista kuin muissakin perheissä.

Sateenkaariperheiden erityiskysymyksiä

- Normien vastaisuus
- Tuomitsevien asenteiden historia
- Läheisten tuen puutteellisuus
- Ennakkoluulot ja stigmaat
- Juridinen epätasa-arvo ja epätietoisuus (esim. apilaperheet)
<https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/perheen-byrokratia/>
- Biologia vs. sosiaalinen vanhemmuus
- Identiteetin löytäminen heteromuotoisessa suhteessa
- Vähemmistöstressi

Vähemmistöstressin vaikutuksia

- Kaapista ulostulo ja sen eriaikaisuus
- Onnellisuuspakko voi ajaa supervanhemmuuteen ja –kumppanuuteen
- Kokemus elämästä suurennuslasin alla tai näkymättömänä
- Rakkaussuhteessa korostunut me-henki, ero iso uhka
- Sateenkaarevuuden, suhteen tai sateenkaariperheyden piilottaminen
- Ongelmista puhumisen välttäminen viimeiseen asti, joten tuen saanti on puutteellista.
  - Kun kerron sateenkaarevuudestani ajatellaanko eron tai perheen vaikeuksien johtuvan tästä
  - Pelko syrjinnästä tai epäasiallisesta kohtelusta palveluissa
- Itsesyrjintä

Mitä voin tehdä ammattilaisena

- Luottamuksen rakentaminen voi vaatia tavallista enemmän tilaa ja aikaa
- Tarkasta materiaalit, lomakkeet, verkkosivut. Kuinka kutsut sateenkaari-ihmisiä toimintaasi.
- Panosta ensikohtaamiseen ja turvallisuuden luomiseen
- Kun oletat, oleta moninaisuutta
- Avoimet kysymykset (Keitä perheeseesi kuuluu? Mitkä vanhemmuusnimikkeenne ovat?)
- Moninaisuuspuhe (esim. kumppani, puoliso, vanhempi)
- Itsemäärittelyn kunnioittaminen, samojen sanojen käyttäminen
- Arvioi ja kysy: liittyykö sateenkaarevuus hoidettavaan asiaan.
- Ei-tietämisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- Ammatillisuus ja ammattitaito (ammattilaisen suhde itseän ja omaan kasvuympäristöön)

Yhteisdialogi

”Vanhempien ero pikkulapsiperheissä”

- Kerro chatissä omia kokemuksistasi vanhempien tukemisesta eron pohdintavaiheessa tai eron jälkeen
- Millaisia ajatuksia osuutemme herätti?

Kiitos!

